

KRITISKE PSYKOLOGER & RÅDGIVNINGSGRUPPEN REGNBUEEN

EN GAMMEL GYSER

I begyndelsen af 1970-erne kom det i Heidelberg i Tyskland til en voldsom konfrontation mellem en patientforening af progressive psykiatere og psykiatriske patienter på den ene side, og den borgerlige statsmagt på den anden side. Patientforeningen, der havde givet sig selv navnet „Socialistisk Patient Kollektiv“ (SPK), og som lovformeligt havde til huse på en Universitetsklinik, blev tidligt om morgenen d. 21. juli 1971 stormet af 300 svært bevæbnede betjente med hunde. SPK blev fordrevet fra deres lokaler, medens politiet beslaglagde behandlingsprotokoller og alt inventar, samtidig med at man arresterede et stort antal patienter. Det beslaglagte materiale er aldrig siden blevet frigivet, og ligeså har den borgerlige statsmagt siden gjort alt, hvad den kunne for at forhindre, at information om SPK kom frem i lyset. I 1976 stormede politiet således også forlaget Trikont, og beslaglagde hvad der var af materiale omhandlende SPK. Til historien hører også, at SPK blev sat i forbindelse med skudepisoder mellem politi og ukendte bilister, hvor den eneste sammenhæng var, at skudepisoderne havde fundet sted i nærheden af en SPK-patients bopæl. Men dette var nok til, at SPK blev set som en integreret del af Rote Arme Fraktion, og derfor var at stemple som

terroristisk. Nogle samtidige avisoverskrifter lød således: „By-guerrillagrube omkring SPK-lægen dr. Huber“, „Nervesyge studenter råber på omstyrtelse“, „Med ord og våben: aggression som terapi“, og „Kriminel forening. Attentat planlagt“!

Ekstra Bladets forside fra d. 20. oktober 1993

REGNBUEEN er en alternativ psykologisk rådgivning for mennesker i krise og nød. Vi er organiseret som et arbejdskollektiv af psykologer og psykologistuderende. Det teoretiske fundament er den Kritiske Psykologi, foregrebet af Karl Marx i 1840-erne og i sine grundtræk udviklet på „Freie Universität“ i Berlin i starten af 1970-erne. Den Kritiske Psykologi er udviklet ud fra intentionen om en viden-skab om mennesket som subjekt for sit eget liv gennem samarbejdet med andre om produktionen af de fælles livsfornødenheder.

I det efterfølgende „retsopgør“ i 1971-72 blev flere patienter idømt fængselsstraffe på op til 3 år, medens en fremtrædende psykiater i SPK fik 4 1/2 års fængsel for „misbrug af lægelig autoritet“. Hans „forbrydelse“ var, at han som ansvarlig psykiater havde sagt over for, at al hans tid skulle gå med interne kollegamøder, og at han havde involveret sig i det direkte arbejde med klienter, hvor han forsøgte at hjælpe til med en løsning af deres problemer ved at gå ind i en ligeværdig dialog. Derved havde han nemlig „via sin behandling politiseret, forført og kriminaliseret de af ham afhængige patienter efter et by-guerillagrube- mønster“.

REGNBUE var beliggende i Studenterhuset i Indre By, København, fra sin start i 1984 og indtil politistormen d. 20. oktober 1993. Idag ligger Regnbuen på Nørrebro.

NUTIDSHISTORIE

Historien om Socialistisk Patient Kollektiv i Tyskland er lærerig, også hvad angår danske forhold. Her knap 25 år efter gentog den samme historie sig i København: D. 20. oktober 1993 stormede over 100 svært bevæbnede betjente

„Ulrik Schmidt (oberstløjtnant i Forsvarets Efterretningstjeneste) har om FE's interesse for universitetsforhold forklaret, at organisationer, der viste sig at måtte betegnes som nedbrydende, ofte startede på tilsyneladende idealistisk grundlag. Det var en kendsgerning, at en række nedbrydende organisationer fungerede på universiteterne i København og Århus i den forstand, at planlægning og mangfoldiggørelse af materiale m.v. foregik ved anvendelse af universitetets faciliteter. Det var derfor efter Schmidt's opfattelse påkrævet for FE at interessere sig for universiteterne“.

Beretning fra Kommissionsdomstolen 13 juli 1977
(„Hellersagen“).

med hunde Studenterhuset, og alt materiale, herunder fortrolige klientpapirer, tilhørende de anti-racistiske og socialistiske grupper - Rådgivningsgruppen Regnbuen og Studerende Mod Racisme - blev ulovligt beslaglagt. Beslaglæggelsen blev foretaget af Lars-Erik Allin, der var Universitetets jurist og Universitetets kontaktperson til Politiets Efterretningstjenste (PET), og som senere også afslørede af have kontakter i Forsvarets Efterretningstjenste (FE). Grupperne blev samtidig udlagt som terrorister, og som kriminelle 'autonome' elementer, der illegalt havde taget magten i Studenterhuset med det formål med våben at omstyrte samfundet. En overskrift i „avisen“ Ekstra Bladet lød således: „Vi skyder med automatvåben“. Og der var ikke den forbrydelse, som grupperne ikke havde begået: økonomisk svig, opgivelse af falske navne, produktion af våben, delagtighed i bankkup og politimord, samt kontakt til kriminelle udenlandske befrielsesbevægelser. Den „store paranoia“ greb om sig. Universitetet lukkede Studenterhuset på ubestemt tid, og Studenterhusets bestyrelse skred til udelukkelse af Regnbuen og Studerende Mod Racisme.

Politiet trådte efterfølgende frem med sine beviser: fundet af nogle kabelstykker, der med eet blev danmarksberømte som „slagvåben“. Kabelstykkerne var blevet efterladt i Studenterhuset i foråret 1992 i forbindelse med afholdelse af et anti-racistisk møde, der blev afviklet kort tid efter at en anti-racist og socialist var blevet sprængt til døde af en brevbombe, og et møde hvor een af oplægsholderne havde mordtrusler hængende over hovedet. Dét at tænke i nødværge, selvforsvar eller modstandsret, når uret bliver til ret, er åbenbart systemundergravende. Det skal så også nævnes, at kablernes eksistens i Studenterhuset var kendt på forhånd. Der havde været skrevet om dem i Studenterhusets Husavis et halvt år før politiet fremviste dem som „et stort våbenlager“!

Det mest ubehagelige ved hele Studenterhus-sagen var og blev dog den interne pøbeljustits, der blev sat i værk af centrale medlemmer fra bestyrelsen. På trods af direkte kendskab til kablerne - og brug af dem til nattevagt for at for-

hindre det tredje indbrud på tre dage - valgte man at føje „magten“ for selv at gå fri. Ved hjælp af løgn og misbrug af vedtægter tørredes problemet af på Regnbuen og Studerende Mod Racisme - med bred opbakning fra midten af det politiske spektrum og ud mod højre.

DEN SAMME SKÆBNE!

Regnbuen kendte godt til SPK's skæbne, da vi i begyndelsen af 1980-erne satte os for at udvikle en herredømmefri og solidarisk terapeutisk praksis. Men før vi så Ekstra Bladets forside - „Terrorist-rede på Universitetet“ - havde vi ikke forestillet os, at noget lignende ville overgå os.

Vi var så naive, at vi troede, at der trods alt måtte være plads til argumentation og videnskabelige faglighed, og til vedholdende udviklingsbestræbelse efter menneskeværdige fælles forhold. Og at den stadige kritik og selvkritik ikke kunne føre til andet end en fremadskridende proces, hvor det var muligt at nå hinanden stadig mere globalt og på fælles frit land. Og vi drømte ikke om, at den borgerlige bekæmpelse af socialister var så fremskreden, som den viste sig at være.

I dag er vi ikke helt så naive. Vi har erfaret, at hvordan den aktuelle politiske virkelighed indeholder afsporede magtstrukturer, der hører hjemme på den historiske mødding, som de også er opstået fra: fascismen som organiseret magt. Og i den grad fagligt indhold også fremover er en forbrydelse i magtens øjne, vil vi med rette være stolte over at være „forbrydere“. Det skider vi på.

AT OVERVEJE

Som psykologisk rådgivningsgruppe har vi meget overvejet, hvad der ville være sket, hvis det ikke havde været muligt at fremstille kabelstykkerne som et „opsigtsvækkende fund af slag- og stikvåben“. Men hvordan vi end vender og drejer det, når vi frem til, at det ingen forskel havde gjort. Alt var nemlig kørt i stilling til „det endelige opgør med fremmedlegemer“ som os. På den måde deler vi skæbne med Socialistisk Patient Kollektiv i Tyskland i star-

ten af 70-erne: når der reageres mod systemer og menneskers magt over andre mennesker, så trædes over en grænse, hvilket fører til en konfrontation med det givne overhærrødmme over den samfundsmæssige produktionsproces. SPK blev udraderet, dets tanker kriminaliseret - og det samme søges idag gjort med Regnbuen og andre autonome socialister. Men eftersom borgerlige statsmagter - på tværs af landegrænser - har så travlt med denne art kriminalisering, må der også spørges til, hvad der gør sådanne „fremmedlegemer“ som os farlige. Hvad er det for en hemmelighed, hvad er det for en viden, man er så bange for skal få tag i en stadig større gruppe af undertrykte og udbyttede mennesker i dagens samfund? Svaret synes at være: når der opstår en kontakt mellem faglige og politiske sammenhænge, hvor der arbejdes for udvidelse af demokratiet; når viden sættes i sammenhæng med handling med henblik på forandringer af de grundlæggende magtstrukturer; og når der gæses imod „magten tæt på kroppen“ ved at sige Nej til den stærkes ret og Ja til kollektive sammenhænge, hvor mennesker sammen søger at gøre verden beboelig.

PSYKOLOGIENS AKTUELLE VIDENSKABELIGHED

Sammenlignes psykologien og fx fysikken med hensyn til videnskabelighed, så består den psykologiske videnskab af flere og konkurrerende udgaver af tyngdelove.

KRITISK PSYKOLOGI

Det er et almindeligt kendt faktum, at psykologien som fag, profession og videnskabelig disciplin er i krise, og indtil nu altid har været det. Det udtrykker sig på den måde, at der findes et hav af forskellige og konkurrerende psykologiske skoler om samme psykologiske fænomener, og som alle kan bekræftige sig selv. Dette kaldes også for „psykologiens videnska-

belige vilkårlighed“.

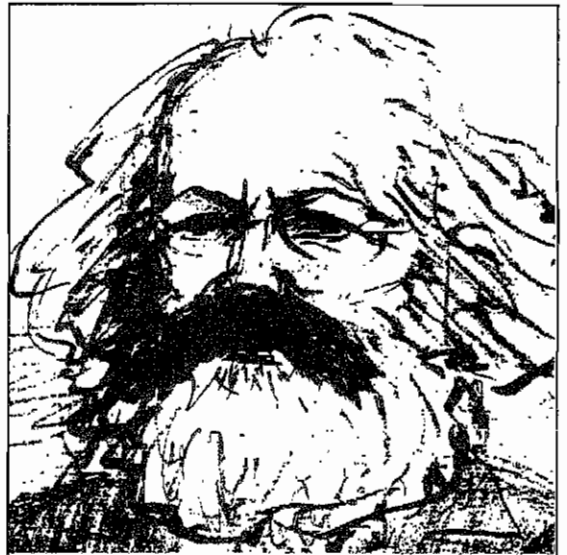
Så længe denne vilkårlighed hersker, bliver udbredelsen af, hvad der er anvendelig psykologi - og dermed også hvad der ikke er det - bestemt ud fra de givne personlige og magtmæssige muligheder for at sætte sin egen private opfattelse igennem.

En overvindelse af „psykologiens videnskabelige vilkårlighed“ er imidlertid mulig, når der tænkes historisk: hvordan er mennesket opstået ud af naturhistorien, og hvilke livsnødvendigheder har stået i centrum for den historiske proces, hvor både samfundet og mennesket som naturligt samfundsmæssigt væsen opstår.

Et sådant arbejde med psykologien set som en historisk videnskab blev påbegyndt på „Freie Universität“ i Berlin i starten af 1970-erne. Det foregik gennem anvendelsen af „den historiske metode“ fra Marx. Og arbejdet er blevet fulgt op rundt omkring i verden. Herunder også i København. Det menneskesyn, der fremkommer, er mennesket som et samfundsmæssigt væsen, der ved at skabe sine egne livsbetingelser, samtidig skaber sin egen menneskelige natur.

Det er endvidere muligt at vise, at menneskets psykiske processer - følelser, tanker, bevidsthed mv - spontant virker i retningen af delagtighed i den fælles produktion af de samfundsmæssige livsforhold, og hvor det er udelukkelse fra medindflydelse på relevante livsbetingelser, der er den dybeste grund til angst og til udviklingen af psykiske forstyrrelser.

FREMFØR AT TÆNKE HISTORISK INDEN-FØR PSYKOLOGIEN er det stadig god tone at efterplapre vores „civilisations“ filosofiske grundlægger - Aristoteles - der i Antikken stadfæstede slaven som „talende redskab“, og derved indstiftede ulighed som grundforhold mellem mennesker.

„Privatejendommen har gjort os så dumme og ensidige, at en genstand først er vor, når vi ejer den, når den altså eksisterer som kapital for os eller umiddelbart besiddes, spises, drikkes, bæres på vor krop, beboes af os, kort sagt: når den forbruges. .. I stedet for alle fysiske og åndelige sanser er derfor trådt den sans, som betyder fremmedgørelse af alle disse sanser - nemlig sansen for at have“. Karl Marx 1844.

RÅDGIVNINGSGRUPPEN REGNBUEN

Rådgivningsgruppen Regnbuen er udsprunget af den fagkritiske tradition på psykologistudiet i København i starten af 1980-erne, der aktivt beskæftigede sig med den Kritiske Psykologi. Man satte sig som mål at yde sit bidrag til en psykologi om det **sanseligt virksomme menneske**, som dette sammen med andre udvikler sine livsbetingelser, lever, og herigennem bidrager til skabelsen af de fælles livsforhold. En sådan psykologi er kritisk i dobbelt forstand: Den er kritisk over for de betingelser, som kapitalismen tilbyder mennesket, idet disse ikke fremmer, men hæmmer livsmuligheder ved kun at stille menneske op overfor menneske i et konkurrenceforhold; Og den er kritisk overfor den traditionelle psykologi, der som et faktum sætter, at mennesket er udleveret til sit samfundsmæssige liv, med kapitalismen som menneskets højeste stadi.

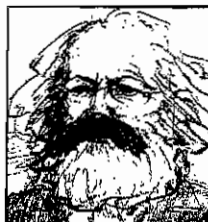
når vi var stødt på fascistiske logikker i brugernes eget livsrum, eventuelt mange år tilbage. Vi stod derfor overfor at gøre dette til genstand for fornyet teoretisk praksis: hvor havde vi været og hvor var vi stadig blinde, og hvad

REGNBUEENS standpunkt ift psykologisk hjælp er, at den skal være gratis og et retskrav, således at den, der har behov herfor, også bliver det tilbudt. Dette er generelt ikke tilfældet idag, men dette standpunkt bryder også med kapitalismen, der kun investerer og beskæftiger sig med mennesket, når der er privat profit og nedkæmpelse af socialt oprør mod udbytning i syne.

Samtidig må hjælpen ydes gennem udviklingen af faglige kollektiver og ikke via enkeltstående privatpraktiserende psykologer, der bare kan skalle og vulte med deres psykologiske opfattelse efter forgodtbefindende.

kunne vi gøre til overvindelse af disse menneskefjendske logikker, når vi fremover måtte støde på dem? Men så var det, vi selv blev ramt heraf som gruppe - med den uoverskuelige overlevelseskamp, dette kræver.

Da vi ikke ser det politiske som et valg, men som en konsekvens af at tage sit arbejde på ordet som genstand for faglig virksomhed, og fremme dets samfundsmæssige udvikling, står vi nu med, at vi ikke frit kan vælge, om vi vil tage denne overlevelseskamp kollektivt eller ej. Der er valgt for os - og vi har valgt at tage udfordringen op som et socialpsykologisk problem, omhandlede muligheder og betingelser for fagpolitisk anti-fascistisk arbejde. Vi vil søge at studere magten, som denne produceres i det små, hvor mennesker splittes og bliver hinandens fjender, for at forandre og fjerne magten i det globale.

„Menneskets egen sanselighed eksisterer først for det som menneskelig sanselighed i kraft af medmennesket“.

Karl Marx 1844

TERAPEUTISKE ARBEJDSPRINCIPPER

De principper som selve rådgivningsarbejdet fra sin start af har fungeret igennem kan koges ned til to: for det første at arbejde på brugerens præmisser, og for det andet at have total åbenhed omkring, hvad der styrer vores tilgang til det materiale, der fra vores side bringes ind i rådgivningssituationen. Vi går her ud fra, at man som berørt af krise og nød fundamentalt må gives mulighed for selv at være subjekt i sin egen rådgivningsproces, ellers kan man ikke bruge rådgivningen til at udvikle sit eget liv - og uden denne medbestemmelse, og det hermed forbundne kvalitative mod- og medspil, er rådgivning i bedste fald nytteløs, men uetisk, og i værste fald direkte undertrykkende.

Disse arbejdsprincipper fra vores side står i direkte modstrid med nok 99% af al anden autoriseret behandling indenfor det psykologiske område. For her er det sådan, at personer med psykiske problemer ansues som havende disse af mangel på sygdomsindsigt - og behandlingen går så ud på at bibringe dem denne sygdomsindsigt, af hvis mangel de uerkendt lider, og som også er skyld i deres sociale problemer. Behandleren ved her bedst - og på den andens vegne! Et sådant behandlingsideal fra det etablerede systems side - et ideal omhandlede be-

handleren som „urørlig og autoritær“ - kan da også kun bruges af personer i krise og nød i samme grad som de frivilligt og gennem tvang tilpasser sig behandlingens formål - et formål behandleren suverænt selv fastsætter.

Det er da også vores klare opfattelse, at den udviklingsstøtte, som det trods alt er muligt at få indenfor det traditionelle behandlingssystem, den hviler på de behandlere, der aktivt bryder med behandleren som „urørlig og autoritær“. Men gør behandleren dette - og gøres det åbent og solidarisk som psykiaterne i Socialistisk Patient Kollektiv gjorde det - så er det også, at behandleren lægges for had indenfor for egen faggruppe, og systemets lange repressive og beskidte fingre begynder nu at rode ef-

ter noget at marginalisere og udstøde een med. En sådan solidarisk omgang med sine klienter er med andre ord en farlig system-undergravende ting.

SOM EN AFSLUTNING

Som arbejdskollektiv har vi altid skrevet så meget vi kunne om vores arbejde. At oparbejde viden og dokumentere er en del af projektet. Små notitser om vigtige erfaringer og store teoretiske artikler - men kun sjældent er det også blevet optaget i aviser og fagblade. Og til dato er der ingen fagperson, der nogen sinde er gået ind i en kritisk granskning af vores terapeutiske arbejde, hvad vi er kede af - for vi vil også kunne lære af kritik. Men sandheden er nok den, at etablerede sammenhænge har håbet, at vi ville afgå ved døden i det stille. Og det gør alternative projekter da også tit, og som regel senest når de når fem års alderen - med mindre

de søger en tilpasning til dem, som de startede med kritisk at tage afstand fra.

Men vi har overlevet - nu på 9.ende år - og nok først og fremmest på grund af vores organisationsprincip og den historiske indfaldsvinkel til arbejdet. Fra starten af er der blevet sagt Nej til magthierarkier og Ja til samarbejde på basis af indholdsmæssig afklaring og fælles berøringsflader. Og dette 'autonome' princip - selvstyre, og på egne kræfter beroende arbejde - er også nødvendig, hvis det skal blive muligt at komme derhen, hvor de væsentlige træk i dét, man arbejder med, kan få lov at træde frem og udvikle sig ud fra sig selv. Det er ikke muligt at tvinge udvikling igennem, men det muligt, at de principper, der bærer menneskeligt samvær, er principper, der fremmer selvbestemmelse, det sandt menneskelige i dets kollektive egenart - for selvbestemmelse er kun mulig som en kollektiv proces.

HOKUS POKUS...

Her følger et lille eksempel, hvoraf der kan udledes en opskrift på manipulation.

Det handler om at finde forskellige brikker, at lave lidt om på dem, og så bringe dem i en sammenhæng, så de kommer til at betyde noget helt andet. Til sidst finder man så på en overskrift, som læseren har i baghovedet, mens vedkommende læser teksten.

Brikkerne i eksemplet er følgende:

1) Aktivisterne i Regnbuen har forklaret, at der var blevet bragt kabelstykker til Studenterhuset, fordi man frygtede overfald fra nazister.

2) I en TV-udsendelse blev to aktivister fra Regnbuen spurgt, om de troede på væbnet revolution, hvortil de svarede, at en revolution er til-

trængt, omend ikke i syne, samt at hvis det en dag skulle komme dertil, ville det nok ikke være muligt at gennemføre den uden at gribe til våben.

'VI SKYDER MED AUTOMATVÅBEN'

■■■■■■ og ■■■■■■ er begge psykologistuderende ved Københavns Universitet, mens ■■■■■■ er magister i psykologi med eksamen fra 1987.

■■■■■■ og ■■■■■■, der også er medlemmer af den autonome gruppe, Studerende mod Racisme, forsvarede sig med, at våbnene skulle bruges til at beskytte sig imod fascister.

I TV-udsendelsen gav de begge udtryk for, at væbnet kamp var ét af de midler, man kunne bruge for at tage kampen op mod det etablerede system.

3) I et referat fra et møde i Studenterhuset blev der for sjov skrevet, at der på næste møde ville blive demonstreret skarpe skud med storkalibrede våben. På det efterfølgende møde blev det taget til referat, at joken skulle stryges af referatet.

Disse tre brikker blandes nu sammen, således at man ikke kan se, om der tales om kabler eller de ikke-eksisterende automatvåben, og rubrikken gives en opfundet overskrift, der sættes i citationstegn, så det ser ud som om det er noget, regnbueaktivister selv har hævdet. Og vupti: Regnbuen har bevæbnet sig med automatvåben, som de skyder med, og vil bruge til at gennemføre en væbnet revolution.